

Helse- og omsorgsdepartementet
Postboks 8011 Dep
0030 Oslo

Deres ref:

Oslo, 11.09.2018
Vår ref: Camilla Skjelsbæk Gramstad/ 18-19733

INNSPILL TIL FOLKEHELSEMEDLING

Hovedorganisasjonen Virke representerer over 21 000 virksomheter med 220 000 ansatte i norsk næringsliv. Virke har medlemsbedrifter i de fleste sektorer og bransjer, som for eksempel handel, kunnskap og teknologi, reiseliv, service, treningsbransjen, hjemmeservicebransjen, helse, omsorg og barnevern, ideell sektor, utdanning, kultur og frivillighet. Se mer på www.virke.no.

Folkehelse er en oppgave for hele samfunnet

Arbeidet med å styrke folkehelsen er summen av innsats som hele samfunnet gjør for å fremme befolkningens trivsel og helse, særlig med vekt på å forebygge sykdom og lidelse. Virke er opptatt av at regjeringen må ta ulike deler av samfunnet i bruk i dette arbeidet. Næringsliv, myndigheter, helseaktører, frivillighet og forskningsmiljøer har alle en rolle å spille for å forbedre folkehelsen. Et hovedmål for regjeringen bør være å legge en retning for samarbeid mellom aktørene.

Den vanligste tilnærmingen til folkehelsearbeid er først og fremst tiltak som motiverer, tilrettelegger og bidrar til at folk skal ta helsefremmende valg i hverdagen. Da er det viktig å legge til rette for at virksomheter som treffer brede lag av befolkningen eller som treffer deltakere/brukere over lengre tid, kan være gode arenaer for å drive folkehelsearbeid. Folkehelse tiltakene må være kunnskapsbaserte og ha dokumenterbar effekt. Samtidig må engasjement, lokale initiativ og samarbeid mellom ulike aktører ikke hemmes av for sterk ensretting eller rigiditet i utforming av tiltak og strategier. Det bør prioriteres tiltak der omfang og kostnad står i forhold til gevinsten tiltakene kan gi, og tiltak bør evalueres periodisk.

I likhet med regjeringen er også Virke opptatt av å identifisere hvilke områder som krever en forsterket innsats og hvor det trengs nye virkemidler. Vi ønsker også fremover å være en konstruktiv og engasjert samarbeidspartner for regjeringen i utformingen av den nye folkehelsemeldingen.

HOVEDORGANISASJONEN VIRKE

Besøksadresse: Henrik Ibsens gate 90 - 0255 Oslo | Postboks 2900 - 0230 Oslo | Tlf: +47 22 54 17 00
E-post: info@virke.no | Bankgiro: 6030 05 18543 | www.virke.no

Oppsummering - Virke vil særlig løfte fram følgende innspill:

1. **Helse i arbeid:** Innledningsvis og helt overordnet vil Virke understreke at det er god helse i arbeid. Virke mener derfor det er viktig at lovgiver og partene i trepartssamarbeidet leter etter nye og videreutvikler eksisterende tiltak for å sikre at flest mulig kommer inn i arbeidslivet og færrest mulig faller ut av arbeidslivet. Viljen til å tenke nytt er for eksempel viktig når partene nå forhandler om IA-avtalens fremtid.
2. **Kosthold:** Bransjer som dagligvare og KBS (Kiosk, bensin og service) har sentrale roller i oppnåelsen av folkehelsemålene. For å lykkes med dette fremover ber vi om at:
 - Meldingen omtaler samarbeidsprosjektet for å redusere befolkningens forbruk av sukker og bransjens arbeid for bedre folkehelse både i og utenfor samarbeidsavtalen om kosthold med myndighetene.
 - Meldingen slår fast at også digital og tradisjonell grensehandel skal fanges opp i fremtidige kostholdsundersøkelser for å få et reelt bilde av utviklingen i nordmenns kosthold.
 - Meldingen peker på nye tiltak mot handelslekkasjen, for at norsk matbransje fortsatt skal kunne gjøre grep som har reell effekt på kosthold og folkehelse.
3. **Fysisk aktivitet:** Virkes medlemmer er viktige også i arbeidet for tilstrekkelig fysisk aktivitet, for både barn, voksne og eldre. Myndighetene bør styrke næringslivets mulighet til å bidra, gjennom å fjerne skatt på arbeidsgiverfinansiert trening. Virke vil også peke på en videreutvikling av pilotprosjekter med gode resultater som konseptet «Bevegelsesglede».
4. **Teknologi og brukerorientering:** Kompetansen, teknologien og ressursene til private aktører må brukes, og er helt sentrale for nå målene i folkehelsearbeidet. Det bør være et langsiktig mål at andelen private og ideelle aktører som leverer offentlig finansiert tjenesteproduksjon øker med minst 10 % innen 2025.
5. **Apotek, kosttilskudd og helsekost:** Meldingen må beskrive apotekenes bidrag til folkehelsearbeidet. Refusjonsordningen bør omtales og videreutvikles. Videre må meldingen omtale og håndtere utfordringer ved privat import av potensielt farlige kosttilskudd, helsekostprodukter og medisiner.
6. **Frivillighet og ideell sektor:** Frivilligheten yter avgjørende bidrag til folkehelse og må gis gode rammevilkår og inkluderes i nasjonalt og lokalt planarbeid. Meldingen bør beskrive frivillighetens rolle i folkehelsearbeidet, kommunenes «verktøykasse», og oppfordre til forpliktete samarbeid mellom kommune og frivillighet.
7. **Eldreomsorg:** Ideelle tjenesteytende organisasjoner har tung kompetanse og stor evne til innovasjon i forebyggende folkehelsearbeid. Det er også viktig at regjeringen opprettholder sine mål om en netto tilvekst av sykehjemsplasser, og hvordan det kan legges til rette for ideell vekst og økt bruk av private løsninger for å sikre en balansert velferdsmix.
8. **Hjemmetjenester:** Virke mener at et mangfold av ulike tjenestetilbydere innenfor den hjemmebaserte omsorgen bidrar til innovasjon, valgfrihet og økt kvalitet. Virke ber om at

meldingen omtaler både dagens bruk av ordningen og hvordan ordningen kan forbedres.

Helse i arbeid

Det er god helse i arbeid. Godt tilrettelagt arbeid og trivsel på arbeidsplassen gir både fysisk og psykisk helse. Virkes medlemmer bidrar med arbeidsplasser for dem som har hull i CV og erfaring, samt tiltak for å unngå unødvendig sykefravær. Et arbeidsliv der sykefraværet er lavt, seniorenne trives på jobb, og de med nedsatt arbeidsevne har en jobb å gå til, er et godt arbeidsliv for virksomheter, ansatte og samfunnet.

Kosthold

Bransjer som dagligvare og KBS (Kiosk, bensin og service) har sentrale roller i oppnåelsen av folkehelsemålene.

Dagligvarebransjen har lenge arbeidet systematisk med for eksempel reduksjon av sukker, salt og skadelig fett i norske matvarer, og resultatene fra dette arbeidet bør omtales i meldingen. Resultatene har kommet som følge av frivillig innsats fra bransjens side, der bransjen selv har utviklet og gjennomført tiltak – i sterk konkurranse mellom aktørene om å være først og best på folkehelseiltak. Et annet godt eksempel er reduksjon av salt i brød og kjøttdeig, der resultatene er brukt aktivt i aktørenes egen markedsføring.

Matbransjens faglige utvalg, og retningslinjene som ligger til grunn for det, har bidratt til at det ifølge undersøkelser fra SIFO knapt finnes markedsføring av usunn mat mot barn i Norge. Videre er bransjens egne, frivillige retningslinjer svært omfattende, og har vært revidert ved behov – for eksempel når det gjelder sosiale medier. Vi ber om at meldingen omtaler resultatene som er oppnådd i arbeidet mot markedsføring av usunn mat til barn.

Virke Dagligvare og Virke KBS bidrar også sterkt inn i samarbeidsprosjektet med regjeringen om å redusere befolkningens forbruk av sukker, salt og skadelig fett, samt øke forbruket av frukt, grønt, fisk og grove kornprodukter. Virke beklager at samarbeidsprosjektet for å redusere befolkningens forbruk av sukker er vanskeliggjort som følge av sterkt økte sukkeravgifter som har rammet norske produsenter.

For å danne et godt grunnlag for fremtidig folkehelsearbeid knyttet til kosthold, ber vi om at meldingen omtaler samarbeidsprosjektet og dets resultater. Meldingen bør også omtale utviklingen i nordmenns reelle forbruk av salt, sukker og skadelig fett, herunder det som er kjøpt utenlands.

I dag omhandler kostholdsundersøkelsene kun forbruk av varer kjøpt i Norge. Når den tradisjonelle grensehandelen er på over 15 milliarder kroner årlig, og den nettbaserte grensehandelen er stadig økende, er det tydelig at nordmenn konsumerer betydelige mengder mat og drikke som ikke fanges opp av dagens kostholdsundersøkelser. For å få et reelt bilde av utviklingen i nordmenns kosthold, er det viktig at også digital og tradisjonell grensehandel fanges opp i fremtidige undersøkelser. Undersøkelsene bør også inkludere matvarer som kjøpes fra andre kilder enn dagligvarehandelen, eksempelvis restaurant og kantine, kiosker og bensinstasjoner mm.

For at norsk matbransje fortsatt skal kunne gjøre grep som har reell effekt på kosthold og folkehelse, kreves det tiltak mot handelslekkasjen. Virke viser her til sitt innspill til stortingsmelding om handel.

Fysisk aktivitet

Virkes medlemmer arbeider med fysisk aktivitet på flere områder, fra Bamas «Eat, Move Sleep»-prosjekt med barn og unge som målgruppe, til treningssentrene.

Virke mener at meldingen bør omtale treningsbransjens arbeid for å holde folk sprekest mulig, lengst mulig. Treningssentrene er spredt ut over hele landet, og har bred kompetanse som bør utnyttes bedre i folkehelsearbeidet. Et eksempel er Virke Trenings samarbeidsprosjekt med Helsedirektoratet og fagmiljøet ved NTNU, der målet er fallforebygging for eldre, samt vise i praksis merverdien av samarbeid mellom offentlige og private. Nesten 200 i aldersgruppen 60-85 år har deltatt i pilotprosjektet. Gruppen ble testet på viktige fysiske parametere som forebygger fall og som gir bevegelsesglede og trygghet i hverdagen. Resultatene etter endt treningsperiode på vel et halvt år er svært gode. Ambisjonen er å utvikle konseptet med arbeidstittel «Bevegelsesglede». Dette utvikles som et e-læringsprogram som kan benyttes på mange arenaer (eldresentre, sykehjem, treningsentre mm), samt av deltakerne selv. Meldingen bør videre gi tydelige signaler om ressurser som dekker deler av kostnadene for å utvikle dette konseptet.

Arbeidsplassen er en viktig arena for å jobbe mot inaktivitet. Et viktig virkemiddel for at næringslivet kan bidra mer, er å fjerne skatt på arbeidsgiverbetalt trening. Kostnaden ved dette er estimert til 250 millioner – men det er langt lavere enn gevinsten for individet, bedriften og samfunnet – og et slikt tiltak vil kunne bidra til at flere kan stå i arbeid lenger.

Teknologi og brukerorientering

Norges befolkning stiller større og større krav til offentlige tjenester, ikke minst gjelder det innenfor helsesektoren. I tillegg til høyere kvalitet på tjenestene, etterlyser befolkningen også mer tilgjengelige tjenester. Digitalisering av offentlig sektor vil gi store gevinster for helsevesenet, både i form av mer tilgjengelighet for brukerne og i form av mer effektiv tjenesteproduksjon.

En undersøkelse Difi gjennomførte i 2016 viste at det fortsatt er store barrierer for brukere av offentlige digitale tjenester, særlig med hensyn til navigasjon, språk, mobiltilpasning og innsending/kvittering. Utvikling av nye tjenester må alltid ha brukeren som utgangspunkt, og vi mener at offentlig sektor er avhengig av å knytte til seg ekstern ekspertise for å kunne sikre dette perspektivet. Norge ligger langt framme sammenlignet med mange andre europeiske land, men med den høye digitale penetrasjonen i det norske samfunnet som utgangspunkt bør vi sikte høyere.

Bruk av nye metoder i helsevesenet er krevende både fordi det krever nye arbeidsformer og endring av roller. Vi vil trekke fram arbeidet som gjøres ved Intervensjonssenteret ved Oslo Universitetssykehus som et eksempel på en måte å skape innovasjon internt i Norges største helseaktør. Innenfor omsorgsfeltet kan vi også trekke fram VIS-prosjektet (Velferdsteknologi i sentrum) ved fire bydeler i Oslo hvor man har prøvd ut velferdsteknologi og testet effekten. Denne typen prosjekter gir også norske selskaper mulighet til å teste ut ny teknologi.

Apotek, helsekost og kosttilskudd

Apotekene i Norge er en av de største private arbeidsgiverne for autorisert helsepersonell. I rundt 900 apotek er det ansatt nærmere 9 000 personer, hvor de aller fleste er autorisert helsepersonell. Nesten 4 000 av dem er farmasøyter med bachelor- eller mastergrad.

Apotekbransjen bidrar både til primærhelsetjeneste og folkehelsearbeidet. Den viktigste rollen apotekene har i dag er som distributør og formidler av legemidler. Apotekene skal også veilede og informere sluttbrukere om riktig bruk av legemidler. Med rundt 50 millioner årlige kundebesøk, er apotekene dermed en sentral del av den norske helsetjenesten.

Kompetansen som apotekene sitter på kan i svært mange tilfeller utnyttes bedre for å styrke folkehelsearbeidet. Allerede i dag utfører norske apotek tjenester som inhalasjonsveiledning for pasienter med kols eller astma. Forsøk med vaksinasjon på apotek tyder på at økt tilgjengelighet vil gi mulighet for å øke vaksinasjonsdekning for grupper som bør ha influensavaksine.

Riktig legemiddelbruk er en vesentlig del av folkehelsearbeidet. Helsedirektoratet peker særlig på medisinbruk hos eldre som en utfordring hvor tettere oppfølging fra kompetent personell vil kunne bidra positivt. Imidlertid bidrar lav fortjeneste på legemidler til at det er vanskelig å prioritere tid til faglig veiledning. Nye refunderte apotek tjenester som medisinstart kan bidra til å demme opp for dette problemet, og refusjonsordningen bør omtales og videreutvikles.

Meldingen må omtale og håndtere privat import av potensielt farlige kosttilskudd, helsekostprodukter og medisiner. Dette er godt dokumentert i rapporten utgitt av Mattilsynet og Tolletaten (Overvåknings og kontrollprogram: Kosttilskudd 2017), der det vises til funn av narkotika, anabole steroider, svært høyt koffeininnhold og reseptpliktige legemidler i svært mange kosttilskudd kjøpt via utenlandske nettbutikker. Flere av produktene kan være direkte helsefarlige.

Frivillighet og ideell sektor

Ideelle og frivillige organisasjoner har særlig gode forutsetninger for å mobilisere til frivillig aktivitet. I dette ligger det potensial for en dobbelt folkehelsegevinst gjennom at den som engasjerer seg som frivillig deltar i meningsfulle aktiviteter, knytter sosialt nettverk og opplever å delta i noe som har betydning for andre mennesker, samtidig som den frivillige innsatsen i all hovedsak har som mål å bidra til å aktivisere eller styrke evnen til sosial deltakelse hos andre. Den frivillige innsatsen spenner over et vidt spekter av ulike aktiviteter og formål, og dette skjer på mange arenaer, for eksempel innenfor friluftssamarbeidet.

Kommunene har en viktig rolle i folkehelsearbeidet knyttet til frivillig sektor. Skal kommunene lykkes med å få frivilligheten på banen må meldingen beskrive frivillighetens rolle i folkehelsearbeidet på grunnlag av frivillig sektors egne innspill, kommunenes «verktøykasse», og oppfordre til forpliktende samarbeid mellom kommune og frivillighet. Bruk av kommunale tilskudd og modeller for samarbeid er relevant i denne sammenhengen.

Eldreomsorg

Virke vil støtte regjeringen i arbeidet med å bidra til at eldre kan mestre livet lenger, ha trygghet for at de får god hjelp når de har behov for det, at pårørende kan bidra uten at de blir utslitt og at ansatte kan bruke sin kompetanse i tjenestene. Det er også viktig at regjeringen opprettholder sine mål om en netto tilvekst av sykehjemsplasser.

Det er forventet en betydelig vekst i antall sykehjemsplasser i årene som kommer, fordi eldrebefolkningen over 80 år snart begynner å vokse. SSB anslår at det vil være 100 000 flere innbyggere over 80 år i 2028.

For at private, ideelle tjenestetilbydere innen sykehjem og annen eldreomsorg skal kunne bidra med gode velferdstjenester også i årene som kommer, er det viktig at det legges til rette for dette. Virke vil i denne sammenheng peke på at meldingen bør omtale ambisjoner for ideell vekst, og hvordan det kan legges til rette for ideell vekst og økt bruk av private løsninger for å sikre en balansert velferdsblanding. Det bør være et langsiktig mål at andelen private og ideelle aktører som leverer offentlig finansiert tjenesteproduksjon øker med minst 10 % innen 2025.

Hjemmetjenester

Virke mener at et mangfold av ulike tjenestetilbydere innenfor den hjemmebaserte omsorgen bidrar til innovasjon, valgfrihet og økt kvalitet. Dessverre ser vi at flere kommuner ikke forholder seg til at brukeren skal ha styringen over tjenesten, og vi ber om at meldingen omtaler både dagens bruk av ordningen og hvordan ordningen kan forbedres. Vi ber om at det legges til rette for en mangfoldig velferdsblanding gjennom en balansert bruk av virkemidler.

Avslutning

Hovedorganisasjonen Virke bidrar gjerne videre i prosessen med meldingen.

Vennlig hilsen

Hovedorganisasjonen Virke

Inger Lise Blyverket
Direktør Politikk og Tariff

Camilla Skjelsbæk Gramstad
Seniorrådgiver